

Utlåtande om ett förslag till förordning om delegationen för teckenspråksärenden

Lausunto viittomakieliasiaain neuvottelukunnan asetuksen luonnoksesta

11.6.2020

Diarienummer för begäran om utlåtande / Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/11512/2020

Kommentarer till 2 § om delegationens uppgifter:

Kommenttinne neuvottelukunnan tehtäviä koskevasta 2 §:stä:

VÅRT UTLÅTANDE ÄR TVÅSPRÅKIGT / LAUSUNTOMME ON KAKSIKIELINEN

Finlands Dövas Förbund rf och Språknämnden för finländska teckenspråk (Institutet för de inhemska språken) anser att uppgifterna som föreslås för delegationen är både viktiga och övergripande. Vi finner det också viktigt att formuleringarna som används i förordningen hålls på en allmän nivå så de inte begränsar delegationens verksamhet.

Uppgift 4) ”följa upp och bedöma verkställigheten av teckenspråkslagen och tillgodoseendet av de teckenspråkigas grundläggande fri- och rättigheter och likabehandling” ser vi som exceptionellt omfattande. Teckenspråk är så gott som alltid kopplade till en mångfacetterad handikapptematik, alltså till en diskussion om vilken roll dövhet och hörselnedsättning spelar i teckenspråkiga personers liv. En del hörselnedsatta barn får aldrig tillgång till teckenspråk, vilket gravt kränker barnets rättigheter (se RP 294/2014, bl.a. s. 7 och 36–37). Coda- och soda-personer (children/siblings of deaf adults) har å andra sidan teckenspråk som modersmål utan att ha någon form av hörselnedsättning, vilket gör att deras rättigheter som teckenspråksanvändare inte alltid tillgodoses till exempel i samband med undervisning.

Teckenspråkslagen är en s.k. kortfattad allmän lag och ger i sig inga ytterligare individuella rättigheter. För dem som använder teckenspråk tryggas en del språkliga rättigheter ändå genom handikappaspekten. För att bedöma hur grundläggande fri- och rättigheter och likabehandling tillgodoses i praktiken, krävs en systematisk granskning av den speciallagstiftning som nämns i teckenspråkslagens 4 §. Kravet på systematisk granskning gäller också lagstiftning som inte nämns i teckenspråkslagen. En aktuell fråga är vilka språkliga rättigheter och vilken reell möjlighet tidigare nämnda grupper, men därtill döva asylsökande och invandrare, har att tillägna sig finskt eller finlandssvenskt teckenspråk i praktiken.

Kuurojen Liitto ry ja Kotimaisten kielten keskuksen viittomakielten lautakunta katsovat, että neuvottelukunnalle esitetyt tehtävät ovat tärkeitä ja laaja-alaisia. Pidämme tärkeänä, että asetuksen väljähkö muotoilu ei rajaa neuvottelukunnan toimintamahdollisuuksia.

Tehtävän 4) ”seurata ja arvioida viittomakielilain sekä viittomakielisten perusoikeuksien ja yhdenvertaisuuden toteutumista” osalta toteamme sen olevan poikkeuksellisen laaja. Viittomakieleen liittyy lähes aina myös moninainen vammaisuuden teema eli keskustelu kuurouden ja kuulovammaisuuden vaikutuksista viittomakieltä käyttävien elämään. Osa kuulovammaisista lapsista ei pääse käyttämään viittomakieltä, mikä loukkaa vakavasti lapsen oikeuksia (ks. HE 294/2014, mm. s. 7 ja 36). Toisaalta ns. codat ja sodat (children/siblings of deaf adults) ovat äidinkieleltään viittomakielisiä, mutta he eivät ole kuulovammaisia, jolloin heidän oikeutensa viittomakieltä käyttävinä eivät aina toteudu esimerkiksi opetuksessa.

Viittomakielilaki on muodoltaan ns. suppea yleislaki eikä siinä anneta yksilölle lisää oikeuksia. Viittomakieltä käyttävien kielellisistä oikeuksista osa tarjoutuu kuitenkin vammaisuuden kautta. Siksi viittomakielilain 4 §:ään koottu erityislainsäädäntö ja mahdollisesti myös kyseisen lain ulkopuolelle jäänyt sääntely vaatinee systemaattista tarkastelua, jotta perusoikeuksien ja yhdenvertaisuuden tosiasiallista toteutumista päästään arvioimaan. Ajankohtaisia erityiskysymyksiä ovat esimerkiksi edellä mainittujen ryhmien sekä kuurojen turvapaikanhakijoiden tai muiden maahanmuuttajien kielelliset oikeudet, esimerkiksi mahdollisuus omaksua tai opiskella suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakieltä.

Kommentarer till 3 § om delegationens sammansättning:

Kommenttinne neuvottelukunnan kokoonpanoa koskevasta 3 §:stä:

Vi anser att förslaget om sammansättningen är lyckat. Vi vill speciellt uttrycka vårt understöd för möjligheten att kalla sakkunniga till delegationen. På detta sätt är det möjligt att garantera centrala deltagares medverkan enligt behov.

Pidämme kokoonpanoa koskevaa esitystä hyvänä. Erityisesti haluamme tuoda esille kannatuksemme sille, että neuvottelukuntaan voidaan kutsua asiantuntijoita. Näin voidaan varmistaa keskeisten toimijoiden läsnäolo tarpeen mukaan.

Kommentarer till 4 § om organisering av verksamheten inom delegationen:

Kommenttinne neuvottelukunnan toiminnan järjestämistä koskevasta 4 §:stä:

Inga kommentarer om organisering av verksamheten.

Ei lausuttavaa toiminnan järjestämistä koskevasta pykälästä.

Övriga kommentarer om förordningen:

Muut kommentit koskien asetusta:

I grundlagen och i teckenspråkslagen (359/2015) används begreppet ”den som använder teckenspråk”. I promemorian för förordning om Delegationen för teckenspråksärenden förekommer både begreppet ”den som använder teckenspråk” och begreppet ”teckenspråkig”. I själva förordningen om Delegationen för teckenspråksärenden används däremot enbart ”teckenspråkig”. I promemorian behöver båda begreppen definieras och i förordningen behöver begreppet ”teckenspråkig” definieras. Därtill behövs en motivering till varför man i förordningen valt begreppet ”teckenspråkig”, alltså ett annat begrepp än i teckenspråkslagen. Finlands Dövas Förbund och Språknämnden för finländska teckenspråk anser att båda begreppen kan användas, förutsatt att de definieras.

Perustuslaissa ja viittomakielilaissa (359/2015) käytetään termiä ”viittomakieltä käytävä”. Viittomakieliasiaain neuvottelukuntaa koskevan asetuksen muistiossa käytetään kuitenkin sekä termiä ”viittomakieltä käytävä” että ”viittomakielinen”. Itse viittomakieliasiaain neuvottelukunnan asetuksessa sen sijaan käytetään ainoastaan termiä ”viittomakielinen”. Muistiossa tulisi määritellä molemmat termit ja asetuksessa termi ”viittomakielinen”. Lisäksi tulisi perustella se, miksi on päädytty asetuksessa käyttämään termiä ”viittomakielinen”, eli eri termiä kuin viittomakielilaissa. Kuurojen Liitto ja viittomakielten lautakunta katsovat, että molempia termejä voidaan käyttää, mutta että ne vaativat määrittelyn.

Övriga kommentarer om promemoria:

Muut kommentit koskien muistiot:

Då Delegationen för teckenspråksärenden har inrättats, behöver teckenspråkigas representation i Delegationen för språkärenden inte längre bestå av medlemmar utan representationen kan till exempel tryggas i form av sakkunniga. På detta vis fortsätter dialogen och samarbetet med Delegationen för språkärenden. Kännedomen om teckenspråkslagen i Delegationen för språkärenden, är fortsättningsvis knapphändig.

Som ett nytt organ bör delegationen för teckenspråksärenden fästa särskild vikt vid hur den informerar om sitt uppdrag till teckenspråksgemenskapen, statsförvaltningen och andra aktörer. Också i den externa kommunikationen ska delegationen använda minst fyra språk: finska och svenska samt finst och finlandssvenskt teckenspråk. Delegationen måste bland annat ge tydlig information om att den inte är ett organ som kan fatta bindande beslut eller erbjuda slutgiltiga lösningar. Detta är viktigt för att hindra att gemenskapen får för stora förväntningar på delegationen. Genom att informera om uppgifterna gör det också lättare att klargöra arbetsfördelningen i förhållande till redan etablerade organ som Språknämnden för finländska

teckenspråk, Delegationen för språkärenden och Delegationen för rättigheter för personer med funktionsnedsättning (VANE).

Eftersom både förordningen och promemorian genomgående refererar till personer som redan behärskar teckenspråk (alltså teckenspråkiga eller användare av teckenspråk), skulle det vara önskvärt att i promemorian föra fram att en av delegationens arbetsuppgifter också är att främja möjligheten att bli teckenspråkig. Genom sitt arbete kan delegationen till exempel stödja barn med hörselimplantat och deras familjer så att dessa får bättre förutsättningar att tillägna sig finskt eller finlandssvenskt teckenspråk. Delegationen ska ytterligare främja möjligheten till inlärnin g av finskt eller finlandssvenskt teckenspråk bland gruppen av döva invandrare och asylsökande.

Både i förordningen och i promemorian vore det önskvärt att tydligt uttrycka ifall delegationen enbart arbetar för att tillgodose grundläggande fri- och rättigheter för dem som använder finskt- och finlandssvenskt teckenspråk. I nuläget kan läsaren få en uppfattning om att delegationen också behandlar språkliga rättigheter för dem som använder andra teckenspråk än finskt och finlandssvenskt teckenspråk.

Kun viittomakieliasia in neuvottelukunta asetetaan, viittomakielisten edustus varsinaisena jäsenenä kieliasia in neuvottelukunnassa ei ole enää tarpeen, ja viittomakielisten edustus tulee turvata esimerkiksi asiantuntijajäsenyyden kautta. Näin vuoropuhelu ja yhteistyö kieliasia in neuvottelukunnan kanssa jatkuvat. Viittomakielilain tuntemus kieliasia in neuvottelukunnassa on edelleen ohutta.

Uutena toimielimenä viittomakieliasia in neuvottelukunnan tulee kiinnittää huomiota tapaan, jolla se viestii tehtävästään viittomakieliselle yhteisölle, valtionhallinnolle ja muille toimijoille. Myös ulkoisessa viestinnässä on käytettävä vähintään neljää kieltä: suomea ja ruotsia sekä suomalaista ja suomenruotsalaista viittomakieltä. Esimerkiksi siitä, ettei neuvottelukunnan ole tarkoitus olla sitovia päätöksiä ja ratkaisuja antava toimielin (vrt. laillisuusvalvonta), tulee viestiä selkeästi, jotta yhteisölle ei synny ylisuuria odotuksia neuvottelukuntaa kohtaan. Tehtävistä viestiminen selkiyttää myös työnjakoa suhteessa jo vakiintuneisiin toimielimiin, kuten viittomakielten lautakuntaan, kieliasia in neuvottelukuntaan ja vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukuntaan (VANE).

Koska asetuksessa ja muistiossa viitataan yksinomaan henkilöihin, jotka jo osaavat viittomakieltä (eli viittomakielisiin ja viittomakieltä käyttäviin), muistiossa olisi hyvä tuoda esille, että neuvottelukunnan tehtäviin kuuluu myös viittomakieliseksi tulemisen edistäminen, eli esimerkiksi sen tukeminen, että sisäkorvaistutetta käyttävät lapset ja heidän perheensä saavat mahdollisuuden omaksua suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakieltä. Kuurot maahanmuuttajat ja turvapaikanhakijat muodostavat myös yhden ryhmän, jonka mahdollisuutta oppia suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakieltä viittomakieliasia in neuvottelukunnan tulisi edistää.

Sekä asetuksessa että muistiossa olisi hyvä ilmaista selkeästi, onko neuvottelukunnan tarkoitus käsitellä ainoastaan suomalaista ja suomenruotsalaista viittomakieltä käyttävien kielellisiä

KUUROJEN LIITTO
FINLANDS DÖVAS FÖRBUND

Kotimaisten kielten keskus
INSTITUTET FÖR DE INHEMSKA SPRÅKEN

perusoikeuksia ja yhdenvertaisuuden toteutumista. Nyt lukija voi saada käsityksen, että neuvottelukunta käsittelisi myös muita viittomakieliä käyttävien kielellisiä oikeuksia.

Muistion kohdassa "2 § Tehtävät", sen toisessa kappaleessa, tulisi olla: Neuvottelukunta toimii asiantuntijaverkostona viittomakielisten (eikä siis "viittomakielten") kielellisiin oikeuksiin liittyvissä kysymyksissä.